

аким Кърчовски, Кирил Пейчинович, Неофит Рилски, Григор Пърличев, братя Миладинови, Йордан Хаджиконстантинов-Джинот, Натанаил Охридски, Партеций Зографски, Райко Жинзифов – положили там темелите на Българското възрождане. И ако днес България официално е признала независимостта на Македония, трябва ли да се отказваме от културната си памет? През 1990 г. Тончо Жечев казва, че Македония и съдбата на македонските българи „*продължават да са живата, кървяща рана на България и българите*“. Не съм сигурен дали и тогава, и днес – през април 2005 г., това е така; сега политическите реалности са други, не можем да си искаме Македония и езика, нито Беломорска Тракия между долните течения на Марица и Струма. Когато обаче откъм Скопие пак, и пак се чуват гласове, че и Паисий бил техен, как да забравя Вазовата патриотична ревност, с която той не се умори да повтаря и потрета в македонските си песни: „*Но тази земя е наша, наша, наша! Светата българска я реч оглаша, земя е скъпа нам*“. Да се откажем от Македония като земя на всичко българско, означава да се отречем от националната си идентичност. Как да забравим свещения трепет и преклонение на братя Миладинови пред разпятието на Македония в „Македонски сонети“ (1883):

Там, там душите и сърцата, братя!

Там нашите стремления, мечти;

там нашите очи, умове, обаятия,

там нека всичко българско лети.

Във все по-глобализиращия се свят е по-на мода да си европеец, отколкото българин, но който не е отнякъде, той е отникъде. Е, като сме европейци, не сме ли вече българи? Нация без национални идеали е „тяло без душа“. Това, което някога с лека ръка беше наричано „великобългарски шовинизъм“, не са ли просто българските болки на паметта заради всичко българско? Днес колективната историческа памет все повече избледнява, може би някой ден по „Песни за Македония“, които се появиха във второ издание едва през 1995 г., ще учим историята си. Не просто защото те са част от българската национална епопея, а защото по своему разказват историите на хиляди хора, ввлечени във „*вихъра на зла омраза*“. През 1920 г., вече в залеза на своя живот, Вазов ще каже по повод на знаменитите 14 точки на Уилсън, че трагичната съдба на Македония е „*светотатско посегателство върху разума, съвестта и чувствата*“. Ала не чувството за мъст подкрепя ръката на поета; него неизлечимо го боли България. Затова и в стихотворението „На сръбските поети“ отговоря на хулителите си:

На вражди не съм сеял,

ни певец на озлобление,

мойта песен днес е плач

на сърца, души ранени.

Кой, ако не Вазов беше орисан да заговори в тия бранни дни с гласа на България? Неслучайно в отзива си за „Песни за Македония“ Кирил Христов ще напише: „*Никой друг в нашата млада културна история не е бил щастлив като Вазова да бъде изразител на преживяванията на своя народ през толкова разнообразни исторически събития, през толкова голям период, тъй богат на съдбоносни пертурбации...*“